

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

RIBCHEVA I DRUGI PROTIV BUGARSKE PRESUDA VIJEĆA OD 30. OŽUJKA 2021. ZAHTJEV BR. 37801/16 I DR.

Bugarska nije provela učinkovitu istragu tijekom koje bi se utvrdilo postoji li odgovornost predstavnika države za smrt bliskog srodnika podnositeljica zahtjeva

ČINJENICE

Podnositeljice zahtjeva su majka, supruga i kći časnika antiterorističkog odreda bugarskog Ministarstva unutarnjih poslova (dalje u tekstu: MUP), kojeg je tijekom policijske akcije ubio P.P. Naime, P.P.-u je u razdoblju od 2006. do 2010. policija više puta izdavala dozvole za držanje raznih vrsta vatrenog oružja. Početkom 2012. godine službenici policije su nekoliko puta pokušali provjeriti uvjete u kojima je P.P. držao vatreno oružje, ali im je on zabranio ulazak u svoj stan. Sredinom 2012. P.P.-u je istekla dozvola za držanje oružja. Susjedi su prijavili da im je prijetio ubojstvom, a ravnatelj škole koja se nalazi u blizini njegove kuće je obavijestio policiju da mu je P.P. napisao šest pisama žaleći se na ponašanje učenika i prijeteci im. Krajem veljače 2014. P.P. je nazvao lokalnu policijsku postaju i uzrujan se požalio na učenike koji su galamili i bacali boce i kamenje u blizini njegove kuće. Prijetio je da će izaći na ulicu s vatrenim oružjem i da tada "nitko neće proći".

U međuvremenu, u veljači 2014. policija je počela planirati akciju zapljene vatrenog oružja P.P.-a. Budući da se smatralo da bi to moglo potaknuti njegovu nasilnu reakciju, što bi dovelo do opasnosti za živote svih uključenih policijskih službenika, majke P.P.-a i njega samog, policija je zatražila pomoć protuterorističkog odreda MUP-a i Instituta za psihologiju MUP-a. U memorandumu Instituta za psihologiju koji je sastavljen tek na dan akcije, psiholozi su rekli da bi, s obzirom na osobnost P.P.-a, bilo kakvi pokušaji da ga se kontaktira unaprijed ili s njim pregovara bili kontraproduktivni, te da bi bilo najbolje djelovati brzo i iznenada. Akcija je provedena 14. ožujka 2014. nakon više održanih sastanaka. Tijekom akcije P.P. je ranjen, a srodnik podnositeljica zahtjeva preminuo je od posljedica ranjavanja. Obdukcija je pokazala da

je hitac izazvao trenutnu moždanu smrt i da ne bi bilo moguće reanimirati ga čak ni da mu je odmah pružena specijalistička medicinska pomoć.

Nakon kaznenog postupka, P.P. je osuđen za, između ostalog, kazneno djelo teškog ubojstva te mu je izrečena kazna doživotnog zatvora i naloženo da podnositeljicama zahtjeva isplati odštetu. Bez obzira na to, podnositeljice zahtjeva pozvale su vlasti da također istraže jesu li policijski službenici neispravnim naređivanjem i planiranjem akcije doprinijeli smrti njihovog srodnika. Na dan akcije ministar unutarnjih poslova naredio je internu istragu koja je pokazala da je akcija naređena zakonito, ali da je bilo propusta u njezinom provođenju. Izvješće je klasificirano te su podnositeljice zahtjeva upoznate s njegovim sadržajem tek nakon više od šest godina i tri mjeseca nakon izrade izvješća. Dana 23. rujna 2014., kao odgovor na odvojene pritužbe podnositeljica, kako državnom odvjetništvu, tako i MUP-u, ministar je naredio i drugu internu istragu. Drugo izvješće također je pokazalo da je akcija bila zakonito naređena, ali da je nejasno zašto je izvedena hitno, a nije pažljivije pripremljena, što bi vjerojatno spriječilo žrtve. I ovo izvješće bilo je klasificirano, a podnositeljicama omogućen uvid u njega više od pet godina i osam mjeseci nakon njegove izrade.

PRIGOVORI

Podnositeljice zahtjeva isticale su pred ESLJP-om povredu čl. 2. Konvencije tvrdeći da nadležna domaća tijela nisu pravilno istražila način na koji je planirana i provedena akcija uhićenja P.P.-a 14. ožujka 2014., te da nisu dovoljno učinila da zaštite život njihovog bliskog srodnika.

OCJENA ESLJP-a

Članak 2. – postupovni aspekt

ESLJP je ponovio svoju dobro utvrđenu praksu sukladno kojoj obveza države temeljem članka 2. stavka 1. Konvencije da zaštiti pravo na život implicira da bi trebala postojati učinkovita službena istraga kada je pojedinac smrtno stradao u sumnjivim okolnostima, čak i kada pretpostavljeni počinitelj napada nije predstavnik države ([Menson protiv Ujedinjene Kraljevine](#), (odl.).

U ovom predmetu podnositeljice zahtjeva nisu prigovarale učinkovitosti kaznenog postupka protiv P.P.-a, ubojice njihovog srodnika, a i ESLJP je zaključio da taj postupak nije bio manjkav. No, ono što je trebalo ispitati je jesu li vlasti trebale dodatno, uz postupak u kojem je utvrđena odgovornost neposrednog počinitelja, istražiti jesu li nemarne radnje ili propusti predstavnika države također izravno doprinijeli smrti srodnika podnositeljica, i, ako jesu, jesu li istrage provedene u ovom slučaju, uključujući kazneni postupak protiv g. P.P.-a bile dovoljne za ispunjenje te obveze. Sukladno praksi ESLJP-a provođenje takvih istraga nužno je kada postoji mogućnost da je smrt nastupila kao posljedica nemarnog postupanja predstavnika države ([Branko Tomašić i dr. protiv Hrvatske](#), st. 64).

ESLJP je smatrao da osuda i kažnjavanje P.P.-a za ubojstvo i sudski nalog za isplatu odštete podnositeljicama zbog patnje prouzročene smrću njihova bliskog srodnika nisu riješili pritužbu podnositeljica zahtjeva da vlasti nisu učinile dovoljno da zaštite život njihovog srodnika. Stoga je ispitao jesu li vlasti provođenjem dvaju internih istraga MUP-a, zajedno s potencijalnom mogućnošću da podnositeljice podnesu tužbu radi naknade štete protiv države, ispunile svoju obvezu da istraže navodni propust svojih službenika u poduzimanju razumnih koraka kako bi zaštitile život srodnika podnositeljica.

ESLJP je zaključio da vlasti nisu pravilno ispunile tu obvezu jer su dvije interne istrage MUP-a, iako primjerene u većini pogleda, imale dva ozbiljna nedostatka zbog kojih nisu ispunile zahtjeve iz članka 2.: druga istraga nije pokrenuta na inicijativu vlasti (*ex officio*) kako se zahtjeva ovom odredbom već na pritužbu majke preminule, i, što je još važnije, javni nadzor istrage izostao je u potpunosti, kao i uključenost podnositeljica zahtjeva u obje istrage. Naime, obje istrage bile su isključivo interne, izvješća su ostala klasificirana čitav niz godina, a podnositeljice zahtjeva dobile su ih tek u srpnju 2020., u tijeku postupka pred ESLJP-om. Podnositeljicama zahtjeva prvotno nisu pružene nikakve informacije u vezi s prvom ili drugom internom istragom, a kasnije je jednoj podnositeljici samo općenito rečeno da su istrage otkrile pogreške u planiranju i provedbi akcije te da su odgovorni službenici disciplinski kažnjeni. U tim okolnostima, ne može se reći da su dvije interne istrage MUP-a bile praćene dovoljnim stupnjem nadzora javnosti, ili da su uključivale najbližu rodbinu preminulog u mjeri potrebnoj za zaštitu njihovog legitimnog interesa, kako se zahtjeva temeljem članka 2. (*mutatis mutandis*, [Dimitrov i drugi protiv Bugarske](#), st. 137.). Potpuna isključenost podnositeljica zahtjeva iz istrage također im je onemogućila podnošenje tužbe za naknadu štete protiv države. Naime one su zaprimile preslike izvješća internih istraga tek nakon isteka petogodišnjeg zastarnog roka za podnošenje takve tužbe.

Slijedi da bugarske vlasti provođenjem gore navedenih postupaka nisu ispunile svoju obvezu provođenja učinkovite istrage tijekom koje bi se utvrdilo jesu li neki predstavnici države odgovorni za nepoduzimanje razumnih koraka radi zaštite života srodnika podnositeljica tijekom akcije 14. ožujka 2014. Stoga je povrijeđen članak 2. Konvencije u njegovom postupovnom aspektu.

Članak 2. – materijalni aspekt

Sukladno dobro utvrđenoj praksi ESLJP-a, članak 2. Konvencije u određenim dobro utvrđenim okolnostima podrazumijeva pozitivnu obvezu vlasti da poduzmu preventivne operativne mjere radi zaštite pojedinca čiji je život ugrožen kriminalnim radnjama drugog pojedinca. Kako bi nastala pozitivna obveza, potrebno je utvrditi da su vlasti u vrijeme postojanja stvarnog i neposrednog rizika za život pojedinca ili pojedinaca koje je moguće identificirati znale ili morale znati za kriminalne radnje treće strane i da nisu poduzele mjere u okviru svojih ovlasti, od kojih bi se, razumnom prosudbom, moglo očekivati da će se njima izbjeći taj rizik ([Osman protiv Ujedinjenje Kraljevine](#), st. 115-116).

U ovom predmetu bugarske vlasti su znale da bi P.P. mogao ugroziti život srodnika podnositeljica zahtjeva tijekom uhićenja koje je predstavljalo opasnu aktivnost koju je organizirala država te se stoga postavlja pitanje jesu li vlasti ispunile svoju dužnost zaštite srodnika podnositeljica.

ESLJP je naglasio da standard razumnosti u odnosu na ovu pozitivnu obvezu nije tako strog kao onaj u odnosu na negativnu obvezu suzdržavanja od uporabe sile koja je bila „više nego apsolutno neophodna” (članak 2. stavak 2.). Vlasti ne bi trebale biti podvrgnute nemogućem ili nerazmjernom teretu, uzimajući u obzir operativne izbore s kojima su se suočile u smislu prioriteta i resursa, te nepredvidivost ljudskog ponašanja – osobito kada je riječ o aktivnim policijskim operacijama protiv naoružanih i opasnih osoba. Također, policijski službenici, posebno oni u specijaliziranim jedinicama čiji su zadaci uključivali borbu protiv terorista i drugih opasnih kriminalaca – moraju biti svjesni da bi se povremeno mogli naći u životno opasnim situacijama. Istovremeno, domaće vlasti moraju osigurati da to osoblje bude odgovarajuće osposobljeno i pripremljeno. ESLJP nije uzeo u obzir opremu i vatreno oružje koje je stavljeno na raspolaganje protuterorističkom odredu, budući da su nacionalne vlasti bile u boljoj poziciji procijeniti relevantne zahtjeve i preuzeti odgovornost za odluke koje su donijele sukladno potrebama konkretne situacije te odlučiti kako će se raspodijeliti svoje ograničene resurse (*Osman protiv Ujedinjene Kraljevine*, st. 116, [*Öneryldiz protiv Turske*](#), st. 107.) Stoga je ESLJP zaključio da, iako su vlasti pogriješile u planiranju i provedbi akcije, koraci koje su poduzele kako bi umanjile rizik za život policajca i zaštitile ih mogu se smatrati razumnim. Konkretno, dok je akcija bila pretjerano požurivana i vjerojatni stupanj otpora mete podcijenjen, vlasti su poduzele razumne mjere opreza: prikupile su obavještajne podatke o meti i izradile planove o tome kako ga uhititi i oduzeti mu vatreno oružje; rasporedili su niz posebno osposobljenih časnika i djelovali su koordinirano, s neprekinutim lancem zapovijedanja cijelo vrijeme.

Slijedom navedenog, ESLJP je zaključio da bugarske vlasti nisu propustile ispuniti svoju obvezu poduzimanja razumnih koraka kako bi zaštitile život bliskog srodnika podnositeljica zahtjeva. Stoga nije došlo do povrede članka 2. u materijalnom aspektu.

PRAVEDNA NAKNADA

8.000 EUR svakoj podnositeljici zahtjeva na ime neimovinske štete.